

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr.7)

Kerneenheid
Analyse

27 maart 2020 – geactualiseerd tot 09.00 uur

Kantelpunten die tot maatschappelijke onrust kunnen leiden

- In de gezondheidszorg kunnen grote problemen ontstaan: op zeer korte termijn wat betreft de IC-zorg aan COVID-19-patiënten en binnenkort ook voor acute zorg aan reguliere patiënten.

Aandachtspunten

- De IC-zorg aan COVID-19-patiënten staat sterk onder druk nu het aantal opnames stijgt.
- Het is noodzakelijk dat data worden verbeterd en in onderlinge samenhang bezien.
- De economische recessie wordt zichtbaar en voelbaar. De bemensing en expertise van de diverse loketten voor de financiële steunverlening moeten maandag openen, zowel landelijk als gemeentelijk.

11.1

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Onrust over schaarste in testmateriaal, medische apparatuur en beschermingsmiddelen blijft bestaan, mede gevoed door het Kamerdebat van donderdag en berichtgeving over afhankelijkheid van farmaceut Roche. Het gebrek aan cijfermateriaal over testen en patiënten, alsmede onduidelijkheden over beschikbaar gestelde cijfers leiden eveneens tot verontwaardiging en vragen.
- Op 26 maart 2020 is de grootste stijging van het aantal IC-opnames geconstateerd. Gommers noemt deze cijfers 'heel slecht nieuws'. Als deze trend zich voortzet, wordt de piek aan capaciteit eerder bereikt dan op 1 april, zoals gehoopt.
- Schaarste in materiaal is niet beperkt tot Nederland. De wereldwijde vraag naar beademingsapparatuur is zeker tienmaal hoger dan normaal. Mede door im- en exportbeperkende maatregelen wordt materiaal mogelijk niet op tijd geleverd.
- In Italië is in algemene zin sprake van afvlakking van de groei van besmettingen. De WHO noemt dit bemoedigend. Het aantal besmettingen in Lombardije en het zuiden steeg wel, waardoor voor een nieuwe uitbraak in het land gevreesd wordt.
- Naast de toenemende zorgen omtrent COVID-19 wordt de knellende zorg voor de reguliere patiënten beter zichtbaar. Afspraken en operaties worden uitgesteld, waardoor aandoeningen kunnen verergeren en meer acute zorg nodig is.

Beeld sociale media

- Op sociale media ontstond donderdagochtend ophef over het artikel van *Follow the Money* met betrekking tot het Zwitserse bedrijf Roche. In reacties is kritiek op de 'macht van farmaceutische bedrijven' te lezen en wordt de Nederlandse overheid opgeroepen juridische stappen te ondernemen en het bedrijf te boycotten.
- Op sociale media is een eerste bericht waargenomen waarin het overlijden van een patiënt wordt gemeld vanwege een tekort aan beademingscapaciteit. Hoewel de bron betrouwbaar lijkt, is dergelijke berichtgeving niet te controleren. Ondanks zorgen over de IC-capaciteit op korte termijn lijkt er op sociale media vooralsnog geen massale onrust te ontstaan.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- De NRC haalt de Nationale Veiligheidsstrategie 2019 aan, waarin een griepandemie wordt ingedeeld bij de 'hoogste risico's'. Tim Sweijts (HCSS, lid Analistennetwerk) noemt de geraamde kosten 'een schromelijke onderschatting'. In de strategie van 2016 werd geschreven over tekorten aan specialistische zorg tijdens een griepandemie. Met zulke constatering, ervaringen uit de zorg en waarschuwingen van experts is beleidsmatig weinig gedaan, constateert de krant.
- Europol meldt een toename in cybercrime, handel in namaakartikelen en fraude, tegenover een daling in 'reguliere' criminaliteit. De Nederlandse Politiebond onderschrijft de zorgen.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Tientallen Nederlandse cybersecuritybedrijven helpen ziekenhuizen kosteloos bij hun digitale veiligheid, op initiatief van beveiligingsbedrijf Eye en belangenvereniging Cyberveilig Nederland. Op internationaal niveau is een soortgelijk initiatief ontstaan.
- De minister van IenW komt met een protocol met gedragsregels voor passagiers in het OV. Verschillende media berichtten op 26 maart over incidenten met agressieve reizigers. Op sociale media zijn vooralsnog niet voldoende berichten waargenomen die duiden op een trend. Wel duiden enkele (politie-)berichten in de afgelopen dagen op toegenomen agressie in supermarkten en publieke ruimtes.
- CNV schrijft dat vakkenvullers en beveiligers op Schiphol zich grote zorgen maken over hun eigen veiligheid, omdat het niet doenlijk is om de voorgeschreven afstand van elkaar te houden. Op Schiphol zijn er op aandringen van de CNV extra beveiligingsmaatregelen getroffen.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Er bestaan zorgen over de verspreiding van COVID-19 onder dak- en thuislozen. Ondanks de verkleinde opvang en isolatie- en quarantaineplekken bestaat een tekort aan personeel en beschermingsmateriaal.
- Voedselbanken hebben vijf miljoen euro nodig en kampen nog steeds met logistieke problemen. De vraag naar voedsel is nu groter dan anders.

Beeld sociale media

- Meerdere politiebureaus berichten via sociale media dat zij een stijging zien in het aantal meldingen van ruzies en huiselijk geweld. Ook jeugdzorginstellingen schrijven te 'vrezes' dat het aantal meldingen over huiselijk geweld de komende tijd zal toenemen.
- De directeur van de ouderenbond ANBO krijgt veel meldingen over eenzaamheid. Bekende Nederlanders en politici laten via de website van ANBO videoboodschappen achter voor ouderen om hen een hart onder de riem te steken.

Financieel-economische stabiliteit

- Op 26 maart 2020 publiceerde het Centraal Planbureau (CPB) vier scenario's met de mogelijke economische impact van COVID-19 in 2020 en 2021, op basis van de duur van de contactbeperkingen en de diepte van de economische doorwerking. Het CPB voorziet een economische krimp van 1,2% tot 7,7% in 2020 (ter vergelijking, tijdens de laatste grote recessie in 2009 was de krimp ongeveer 4%). De werkloosheid loopt op van 2,9% nu, richting 10% in 2021.
- Met ingang van maandag gaan de meeste noodloketten voor ondernemers en zzp-ers open.
- De ECB kondigde vorige week aan om staats- en bedrijfsleningen te gaan opkopen, met een maximum van 750 miljard euro. Op 26 maart werd hiermee een begin gemaakt en werd de limiet losgelaten.
- Doordat luchtvaartmaatschappijen en reisorganisaties vluchten voor onbepaalde tijd gaan opschorten, zal er vanaf volgende week geleidelijk aan niet meer gevlogen worden op Eindhoven, Rotterdam-The Hague, Maastricht-Aachen en Groningen.
- In reactie op de berichtgeving van de CPB geeft CNV-voorzitter Fortuin aan dat een adequate regeling voor flexwerkers zijn hoogste prioriteit is.
- Voorzitters van MKB-Nederland, VNO-NCW en Bouwen Nederland steunen de voorgestelde kabinetsmaatregelen. Daarnaast roepen ze opdrachtgevers in de bouw en elders gezamenlijk op om lopende werken zoveel mogelijk doorgang te laten vinden.
- Uit enquêtes van MKB-Nederland en VNO-NCW blijken nagenoeg alle branches (96%) reeds negatieve gevolgen (bv. omzetsdaling en teruglopen investeringen) te ervaren van COVID-19. De eerste faillissementen van enkele niet-toekomstbestendige bedrijven zijn inmiddels een feit.

Beeld sociale media

- De berichtgeving aangaande de verwachte economische krimp krijgt vooralsnog weinig weerstand op sociale media. Algemene tendens is dat eerst de COVID-19 crisis moet worden 'overwonnen' en dat een krimp van de economie, met oog voor de aangekondigde en getroffen maatregelen, te verwachten was.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- Op Curaçao zijn strengere maatregelen van kracht. Ordehandhavers hebben wettelijke ondersteuning gekregen om op te treden wanneer regels worden overtreden.
- Op Bonaire zitten op dit moment 84 personen uit voorzorg in quarantaine. Er zijn nog geen bevestigde besmettingen, meldde Edison Rijna, gezaghebber van Bonaire, tijdens een persconferentie op woensdag.

Internationale context

- In Spanje en Tsjechië laten autoriteiten honderdduizenden testen vernietigen, die waren besteld bij het Chinese 'Shenzhen Bioeasy Technology'. De testen bleken na onderzoek slechts een nauwkeurigheidspercentage van 30% te halen, in plaats van de gewenste 80%. De Chinese ambassade in Madrid zegt dat de testen niet goedgekeurd zijn door de Chinese overheid en niet zijn meegestuurd met Chinese hulpgoederen.

10.2.a

Beeld sociale media

- Opnieuw zijn er hulpgoederen vanuit China geleverd. Woensdag werden 500.000 mondkapjes en 10.000 spatschermen bezorgd die gedoneerd zijn door de Jack Ma Foundation. Ma is oprichter en directeur van het Chinese internetbedrijf Alibaba.

Politiek en maatschappelijke onrust

- De bestrijding van het virus loopt in gevangenschappen averij op. Omdat gedetineerden met klachten in 'medische afzondering' komen, weigeren veel gedetineerden hun klachten door te geven, meldt het AD.

Beeld sociale media

- 11.1
- Een handjevol kleine gemeenten berichten via sociale media dat een aantal geplande weekmarkten op korte termijn doorgang zal gaan vinden. Wel worden extra voorzorgsmaatregel genomen.

DUIDING

- Het RIVM toont zich hoopvol over stabilisering van de virus-uitbraak, met name door een daling in het besmettingsgetal. De **grote stijging van het aantal IC-opnames** tempert dit voorzichtige optimisme. Het blijft de vraag wat de gepresenteerde cijfers zeggen over de stand en ontwikkeling van de verspreiding van COVID-19. De huidige cijfers beschrijven een deel van de werkelijkheid. Zo zijn het totaal aantal besmettingen en zieken thuis onbekend en zijn er ad hoc standcijfers beschikbaar. Cijfers worden onvoldoende met elkaar in verband gebracht, waardoor de keten van de virusbesmettingen tot en met het genezingsproces onbekend is.
- 11.1
- Betreffend **volksgezondheid** is tijdens het Kamerdebat de garantie gegeven dat er op 1 april 2020 voldoende IC-bedden zijn. Wanneer dit niet bewaarheid wordt óf wanneer de opgeschaalde capaciteit onvoldoende blijkt staat de geloofwaardigheid op de tocht. Daarnaast blijkt dat particulieren en bedrijven wel aan honderdduizenden mondkapjes kunnen komen terwijl de overheid alle moeite moet doen om de tekorten weg te werken.
- De IC-zorg is in algemene zin een belangrijk aandachtspunt, waarbij de verschillende aspecten niet in onderlinge samenhang worden gezien. Het gaat daarbij om IC-bedden, beademingsapparatuur en -middelen, IC-personeel en beschermingsmiddelen die tegelijkertijd in de afzonderlijke ziekenhuizen direct beschikbaar moeten zijn. De beperkende factor lijkt het tekort aan beademingsapparatuur te zijn, waaraan een wereldwijd tekort is. Het is de vraag of er op tijd voldoende IC-bedden zullen zijn als de IC-zorg de komende dagen sterker toeneemt dan tot nu toe verondersteld.
- Aangaande **handhaving** kunnen significante lokale verschillen ontstaan wegens verschillend urgentiebesef in verschillende gemeentes en gedrag van burger, wat het landelijk beeld van de aanpak mede kan bepalen.
- Op **economisch** gebied lonkt er een nieuwe crisis: de recessie waarin Nederland zal belanden zal gepaard gaan met faillissementen, afnemende internationale handel en een grote werkloosheid. Het is vooralsnog onzeker hoe diep de recessie zal zijn en hoe lang deze zal duren. Vooralsnog zijn de koepelorganisaties coöperatief en kunnen bedrijven en zzp-ers met ingang van maandag 30 maart financiële steun aanvragen om aan de meest prangende financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
- 11.1